

Camillo Agrippa kora és munkássága

Scholler 3. dolgozat

Tóth Mihály, 2016

Bevezetés

Camillo Agrippa a felvilágosodás korának egyik legjelentősebb vívómestere volt. Milánóban született, de Rómában élt és alkotott a 16-ik században (Mindschein, 2014). Új szemszögből közelítette meg a vívást, és annak oktatását, tudományos, geometriai alapokra helyezve azt. Jelentős hatása volt kora vívóművészetére, a rapír elterjedésére sőt még a modern, olimpiai vívásra is. Vívókönyve a *Trattato di Scientia d'Arme* nem tanítványok szűk körének, hanem a szélesebb publikumnak készült. A könyv így olyan népszerűsége tehetett szert, ami indokolta többszöri újra kiadását.

Ábra 1: Camillo Agrippa (Camillo Agrippa)

Agrippa kora

A 16-ik században jelentős társadalmi és politikai változások zajlottak Európában, amelyek Itáliát sem kerülték el. Az ezt megelőző időkben a harc és így a vívás alapvetően nemesi kiváltság és egyben kötelesség volt. Mivel ilyen szoros kapcsolat alakult ki a rang és a vívás között, és a vívás egyfajta társadalmi előmenetelre is lehetőséget adott. A vívás így társadalmi rétegek egyre szélesebb körében vált népszerűvé. Az itáliai városállamok bátorságukat és képességeiket bizonyítani akaró lakói így ezt a harcmezőn tehték meg.

Agrippa korára ez viszont jelentősen megváltozott. A haditechnikai, különösen a tüzérség fejlődésével, és a professzionális, nagy létszámú hadseregek megjelenésével az olasz városállamok meggyengültek. Nem tudtak lépést tartani a Francia Királyság és a Német

Római császárság vagyonával és egyéb erőforrásaival. A társadalmi előrelépés lehetősége így a csataterекről a hatalmasságok udvaraiba került át, és eszköze a párbaj lett. A leginkább használt fegyver a rapír volt. Ez egy civil fegyver, amely párbajozásra és önvédelemre lett kifejlesztve, a csatamezőn ritkán használták. A rapír emellett nagyon demokratikus fegyver volt, mivel használatához nem volt szükség drága páncélra, lóra és egy életen át tartó tréningre, így sokkal szélesebb néprétegek számára vált elérhetővé. Az úriember ruhatárának elengedhetetlen részévé vált. Az hogy valaki rapírt hordott, és így elvileg kész volt vele harcolni, igazolta a bátorságát. A fegyver által végzett kisebb szúrások is nagyon könnyen végzetesek lehettek a higiénias körülmények és a korabeli orvostudomány korlátai miatt.

A nemesi udvarok tekintélyét az ott tartott becsület párbajok növelték, így a főurak sem ellenezték az igen nagy számban vívott párbajokat. További haszna volt a párbajoknak, hogy így az egyes emberek közötti ellentéteket kontrollált, szabályozott formában tudták kezelni, és így kevésbé eszkalálódtak belviszályá, vagy vendettává. Az élénk vívóéletnek köszönhetően több vívókönyv is megjelent az időszakban. Például Girolamo Muzio *Il Duello* című műve 1550 –ből, ami leírja a párbajok szabályait és lefolyását.

A becsület párbajok menete

Párbajokat akkor vívtak, ha valaki becsületet sértő dologgal vádolt meg egy vele azonos vagy nála alacsonyabb rangú személyt, és az igazságot nem tudta tanúkkal vagy más módon bizonyítani. A vádlottnak ilyenkor “ki kellett mondania a hazugságot”, vagyis tagadnia kellett a vádakat. A vádló ezután írt egy tanúk által aláírt, hitelesített levelet (a cartellát), amelyben leírja a vádlott bűneit és harcra hívja. A vádlott megfelelő indokkal elvileg elutasíthatta a kihívást, de ezt a megítélése minden bizonnyal nagyon megszenvedte volna. Fegyvert a vádlott választott, és ez lehetett bármilyen fegyver, amit mindketten képesek voltak használni. Lefolytathatták a párbajt lóháton és páncélban is, de a legbecsületesebbnek a páncél nélkül, csak egy támadó fegyverrel vívott harcot tartották. Ebben tudták a legjobban bizonyítani a résztvevők, hogy mennyire férfiasak, és itt játszott legkevésbé szerepet a párbajozó felek vagyona. Nem függött attól az eredmény, hogy ki tud jobb páncélt venni.

A felek a kihívás után negyven napon belül találkoztak a bíró és segédek (padrones) társaságában, semleges területen. Nézői lehettek a küzdelemnek, de nekik tilos volt

megszólalniuk, és ha ezt megszegették, akkor a vádakat felolvasó herold végzett velük. A párbaj a herold trombita jelére indult és a következő esetekben állították le:

- Lement a nap,
- Valamelyik fél háta hozzáért a kerítéshez,
- Egyik, vagy mindkét fél harcképtelenné vált,
- Egyik vagy mindkét fél meghalt.

A párbaj szigorú szabályok szerint zajlott. Az ellenfél lovának támadása, birkózás és rejtett fegyver használata elítélt, vagy akár tiltott volt.

Camillo Agrippa

Agrippa életéről elég keveset tudunk. Neve valószínűleg felvett név, amelyet rokonai is használtak. Komoly politikai kapcsolatokkal, és támogatókkal rendelkezett. Könyvének utolsó fejezete egy párbeszéd Annibale Caro íróval, aki szerény származása ellenére a pármái hercegi család titkárává küzdötte fel magát. Ő fontos inspiráció és példa lehetett a szintén társadalmi felemelkedésre vágyó Agrippának.

Agrippa saját bevallása szerint 15 évesen 1535-ben érkezett Rómába, ahol a kor jelentős építészeivel került kapcsolatba és vált elismert mérnökké. Igazi reneszánsz emberként munkássága nem korlátozódik egy szakterületre. A vívás mellett több témában alkotott, és írt könyveket. Foglalkoztatta a hidraulika, csillagászat, természettudományok, hadtudomány és a navigáció is. Valamint készült egy kiadatlan műve erődítményekről is. Tagja volt a Szentföldi Szent József Társaságának (Compagnia di San Giuseppe de la Terra Sancta), művészek és kézművesek II. Pál által alapított társaságának. Ő tervezte a társaság patrónusának, Ferdinando de Medicinek a villájának vízemelő rendszerét és szökőkútjait. Családjáról azt tudjuk, hogy két fia társaságában jelent meg a sógora bírósági tárgyalásán. 1600 január elsején halt meg körülbelül 80 éves korában.

Trattato di Scientia d'Arme

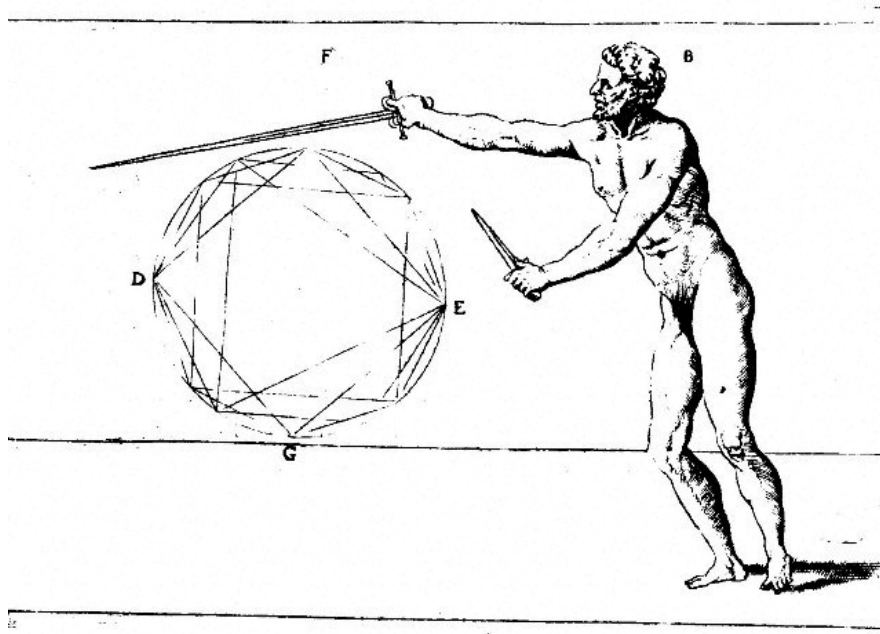
A könyvet 1553-ban Rómában adta ki Antonio Blado pápai nyomdász. A könyv borítója 17x18,5 centiméteres, és vastagsága se több másfél centiméternél. A felhasznált papír és a nyomtatás módja alapján megállapítható, hogy kiváló minőségű könyv, így nem lehetett olcsó. Ennek ellenére olyan sikeresnek bizonyult, hogy 1568-ban és 1604-ben Velencében ismét kiadták.

Agrippa művének célja egészen más, mint a korábbi vívókódexé. Fiore dei Liberi (Wikipédia), Johannes Lichtenauer (Wikipédia) és a többi korábbi mester művei nem a nagyközönség számára készültek. Ez a könyvnyomtatás elterjedése előtt nem is lett volna lehetséges. Ezek a kódexek egyfajta „emlékkönyvek” voltak, amik a mester tanítványainak készültek. Számukra a kapott képzést egészítették ki a könyvek, amik így sokszor kihagynak fontos részleteket, mivel az írójuk természetesnek vette, hogy az olvasói tisztában vannak vele. Ezzel magyarázható például, hogy a lichtenaueri tradíció főbb forrásai (pl.: (Döbinger, 1389)) nem részletezik a lábmunkát.

A könyvnyomtatás elterjedésével ez megváltozott. Agrippa könyve így sokkal szélesebb közönséghez tudott eljutni. Célja nem a mester saját tanítványainak továbbképzése, hanem olyan olvasók megismertetése művészetével, akik – bár valószínűleg rendelkeztek előképzettséggel – közvetlenül nem tanultak tőle. Agrippa mérnöki múltja mellett ennek tudható be a könyv aprólékossága. Precíz, geometriai alakzatokkal kiegészített ábrái és részletekbe menő leírásai.

A könyv 55 rézkarc ábrát tartalmaz. Ezek közül 53 foglalkozik a vívással, a maradék kettő allegorikus alakokat tartalmaz. Az ábrák reneszánsz stílusa egyértelmű, ívelt, csavarodó alakjaiban felfedezhető Michelangelo hatása. Remekül kifejezik a technikák egyensúlyát és dinamizmusát. A szerző a vívókat egy elvont, a környezet részleteit nélkülöző vívótérben (stecatto) ábrázolja, szemben például Thibault-val, akinek ábráin valós vagy valósnak tűnő csarnokok láthatóak. Az ábrák alakjai általános szabályok, technikák és távolságok magyarázatánál – a kardtól eltekintve – teljesen meztelenek. Ez egyrészt reneszánsz vonás,

másrészt tudományosságot és semlegességet kölcsönöz a műnek. Érdekes módon konkrétabb technikáknál – például az ellenfél vagy az ellenfél fegyverének fogása – illetve csatafegyverekkel (például alabárd és spadone) folytatott harc ábrázolásánál a figurák már korabeli ruhákban jelennek meg. Ez valószínűleg azzal van összefüggésben, hogy ezzel jelzi hogy az elvontabb elméleti részből a konkrét gyakorlati technikákig jut, amiket való környezetben ábrázol.

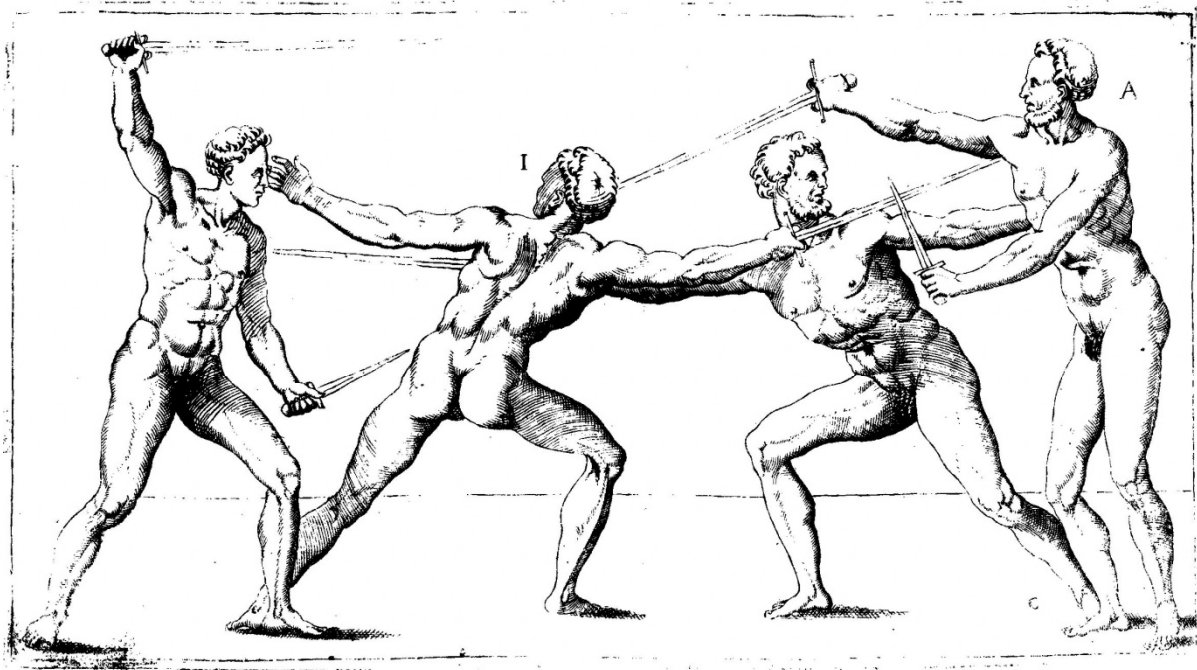
Ábra 2: Alapállás geometriai magyarázattal

A mű három fő részre tagolódik. Az elsőben Agrippa leírja az egyszerű akciókat, amiből a rendszere építkezik, és a szabályokat, amit követnie kell a vívónak harc közben. A második részben ezekből az egyszerű technikákból épít fel komplexebbeket, a harmadik részben pedig eljut a gyakorlati alkalmazásig is.

Agrippa csak négy alapállást (guardie) különböztet meg. Ezeknél a kard hegye az ellenfél felé néz, hogy könnyen és gyorsan lehessen belőle szúrni, mivel ezt tartja a leghatékonyabb támadásnak. A szúrás "felsőbbrendűségét" nem csak kijelenti, hanem az emberi anatómiával, és geometriai számításokkal igazolja is. A szúrásokat nem a kar hátrahúzott pozíciójából indítja, hanem a test alsó felének mozgásával éri el az ellenfelet. A négy alapállást a kar hosszanti tengely szerinti állása különbözteti meg (1-4-es állás). Agrippa

hatását mutatja, hogy ez a számozás a mai olimpiai vívásban is megtalálható. Minden lehetséges akciót megfontol és kategorizál, majd megtanulható technikákba rendezi azokat.

A második rész ábráin a két vívó fél duplán szerepel. Ezek az ábrák nem kettő a kettő elleni küzdelmet ábrázolnak, hanem egy komplexebb technika időbeni lefolyását, a kezdeti és végállapottal.

Z

Figure 3: Technika kezdeti és véghelyzete

A harmadik részt Annibal Caroval folytatott párbeszédként fogalmazta meg. A beszélgetés 3 napon át tart és minden nap újabb dolgokat tanít barátjának. A tanításainak alapja itt is a geometria. Az első és második napon különböző alakzatok szerepét járja körbe. Kezdve a körrel majd abba hatszöget, és egyenlő oldalú háromszöget szerkesztve. A harmadik nap csillagászati témákkal kezd foglalkozni, az égen látható csillagok év közbeni mozgásával bizonyítja, hogy a Föld nem az univerzum közepe. Ez a rész elég meglepő egy vívókönyvben, szerepe az lehetett, hogy kiemelje a mű matematikai alapjait, ezzel is bizonyítva minőségét.

A könyvben számos vívásban használatos elem megjelenik. Kiemelt fontosságot tulajdonít a tempónak. Külön kezeli a kard erős és gyenge végét, más technikáknál használja azokat. Azt mondja hogy az ellenfél szándékának a felismerésére elsősorban a kardérzéklet használjuk.

Összefoglalás

Agrippa kora meghatározó vívómestere volt és munkássága a mai napig érezteti hatását. Könyve részletes leírásainak és pontos ábrázolásainak hála viszonylag jól értelmezhető. A könyv megismerése és feldolgozása mindenképp megérné a befektetett energiát, mivel a benne leírtak könnyen átültethetőek lennének a gyakorlatba.

Idézett forrásmunkák

Camillo Agrippa. (dátum nélk.). Forrás: Wiktenauer: http://wiktenauer.com/wiki/Camillo_Agrippa
(1389). MS 3227a. In H. Döbringer, *MS 3227a*.

Mindschein, K. (2014). *Fencing: A Renaissance Treatise by Camillo Agrippa*. San Bernardino: Italica Press.

Wikipédia. (dátum nélk.). Forrás: Johannes Liechtenauer:
https://en.wikipedia.org/wiki/Johannes_Liechtenauer

Wikipédia. (dátum nélk.). Letöltés dátuma: 2016, forrás: Fiore dei Liberi:
https://en.wikipedia.org/wiki/Fiore_dei_Liberi